

Fieldlab: Virtual Worlds

Rembrandt 2.0

De hoofdpersonen uit Rembrandt van Rijns werken kennen elkaar waarschijnlijk alleen van horen zeggen, maar via virtual reality is een ontmoeting tussen de pronkstukken mogelijk. Soortgelijke technologische initiatieven moeten ook op kleinere schaal toepasbaar worden. Onder meer door het Fieldlab Virtual Worlds.

De grotere musea beschikken over de (financiële) middelen om in deze virtuele wereld wegwijs te worden, maar dat geldt niet altijd voor ‘middenklasse musea’ en andere erfgoedinstellingen. Zij zijn vaak zoekende om in de digitale stroomversnelling mee te kunnen. In samenwerking met het Meertens Instituut en Media Perspectives (voormalig iMMovator en Hilversum Media Campus) werd daarom in het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid het Fieldlab Virtual Worlds opgezet. Een door ClickNL gecoördineerd experiment waarmee samenwerking tussen VR, AR en MR in de culturele sector wordt onderzocht.

Hoe is dit project tot stand gekomen?
Patricia Alkhoven (Meertens Instituut): “Samen met Johan Oomen van Beeld en Geluid kwam ik erachter dat erfgoedinstellingen een nieuwe manier zochten om hun collecties onder de aandacht te brengen. Virtual reality bleek voor veel instanties nog een onbekend gebied. We hebben ClickNL bereid gevonden een fieldlab op te zetten.”

Tari Simonis (Media Perspectives): “Het gaat erom dat je mensen bij elkaar brengt om samen dingen te doen, samen experimenteren. Daar is een fieldlab erg geschikt voor. In de bijeenkomsten die we organiseren,

brengen we VR-, MR- en AR-makers samen. Zo kunnen de partijen ervaringen uitwisselen en de mogelijkheden voor nieuwe projecten verkennen.”

Waren jullie al een beetje wegwijs in VR?

Simonis: “Mijn eerste VR-ervaring was met een Google Cardboard; een laagdrempelige manier om kennis te maken met de technologie. Vorig jaar nam ik deel aan de MediaBooster XR van Media Perspectives. Naast het opstellen van een goede VR-briefing, werd ik meegenomen in de wereld van virtual reality. Met de Oculus Rift heb ik de harde realiteit van pesten ervaren. Deze ervaring vond ik enorm confronterend en heeft ook zeker indruk achtergelaten.”

Wat is de waarde van het fieldlab-experiment voor Beeld en Geluid?

Charley Smeets (Beeld en Geluid): “Wij zitten middenin de vernieuwing van het museum en

kijken voortdurend naar de toekomst. Virtual reality en augmented reality bieden de mogelijkheid om onze collecties permanent beschikbaar te maken voor een groter publiek.”

Welke erfgoedinstellingen zijn er nog meer bij betrokken?

Alkhoven: “Dat verschilt van musea tot bibliotheken en van archieven tot galerijen. Het zijn vooral culturele partijen met grote collecties afbeeldingen, prenten, boeken en AV-materiaal zoals bij Beeld en Geluid. Deze partijen worden enorm onder druk gezet om meer publiek naar zich toe te trekken en jongeren aan te spreken. Om dat te doen, zoeken ze nieuwe manieren, waaronder VR.”

Wordt een museumbezoek door deze nieuwe technieken overbodig?

Alkhoven: “Wij denken juist dat het zal bijdragen tot meer museumbezoek! Juist omdat mensen gaan denken: ‘Na die virtuele tour wil ik dat schilderij nu ook met eigen ogen zien.’ Daarnaast heeft het een educatief aspect, je leert iets.”

Simonis: “Naast VR heeft AR naar mijn idee ook veel potentie in de cultureel erfgoedsector. Veel mensen bezoeken een museum gezamenlijk. Door het plaatsen van lagen is er nog volop ruimte voor sociale interactie.”

Smeets: “Het mooie aan AR is dat meerdere lagen die anders niet belicht worden, nu meer naar de voorgrond komen. Sommige documenten zijn honderden jaren oud en worden door deze toepassingen weer tot leven gewekt. Stukken die anders nooit samen te zien zijn, kunnen bij elkaar worden gebracht.”

Hoe ziet dat eruit?

Alkhoven: “Een van de gehonoreerde projecten is van Stadsarchief Amsterdam. Dit documentatiecentrum heeft brieven van Rembrandt in bezit, geschreven in zeventiende eeuwse Nederlands. Dat is voor ons onleesbaar. Als ze een brief in een tentoonstelling willen tonen, moet het per se worden vertaald. Dat gaat niemand lezen. We hebben dat project gehonoreerd, omdat ze de inhoud van deze brieven willen visualiseren met VR en AR; een mooie mogelijkheid om de inhoud op een originele manier aan een groter publiek te presenteren.”

Wanneer wordt een project gehonoreerd?

Smeets: “Tijdens het experiment organiseren we twee calls. Voorafgaand mogen de erfgoedinstellingen hun ideeën pitchen aan de VR-makers. Uit onafhankelijk

juryoverleg worden vervolgens twee of drie project geselecteerd, de eerste call ging onder andere naar het Stadsarchief Amsterdam. In het najaar gaat hun VR-tentoonstelling rondom de brieven van Rembrandt live.”

Alkhoven: “Een van de eisen die we aan een project stellen, is dat het innovatief en duurzaam moet zijn. Niet dat het maar twee maanden blijft staan en daarna verstofft in de archieven. Het Stadsarchief geeft de tentoonstelling daarom ook na afloop online onderdak.”

Simonis: “Daarnaast is het belangrijk dat het gebruik van VR, AR en MR ook echt iets toevoegt aan het verhaal dat wordt verteld. Deze nieuwe technieken zijn een middel en geen doel op zich.”

Smeets: “Een ander belangrijk aspect is dat met nieuwe ideeën een jonge doelgroep kan worden aangesproken. Voor de nieuwe generatie is een museumbezoek niet altijd voor de hand liggend. Het is een mooie uitdaging om die doelgroep binnen te halen. Ik denk dat VR/AR daar heel sturend in kan zijn.”

Hoe ziet de toekomst van het fieldlab eruit?

Alkhoven: “In de resultatenanalyse gaan we nog stappen zetten. We moeten ervoor zorgen dat ook kennisinstellingen erbij betrokken raken en kijken wat er nou gebeurd is binnen het lab. Welke stukjes liggen er nog en welke zijn opgelost?”

Smeets: “Over de hele linie genomen, kunnen we heel tevreden zijn. Het is heel tof om te zien hoe zowel de erfgoedinstellingen als de VR/AR-makers samen zijn gekomen en hun ideeën pitchten en samenwerkingen aangaan. We maken mensen blij.” ■

Patricia Alkhoven

Alkhoven is voor het Meertens Instituut actief als coördinator NWA Levend Verleden, Clariah en Fieldlab Virtual Worlds.

Tari Simonis

Simonis ontwikkelt vanuit Media Perspectives toekomstperspectieven voor een gezonde Nederlandse media-industrie. Ze is communicatiemedewerker.

Charley Smeets

Smeets werkt als communicatie- en projectmedewerker op de afdeling Kennis en Innovatie van het Nederlands Instituut van Beeld en Geluid.